THEODOR RÂȘCANU
Directorul revistei „POLITICA“

RĂFUIALA CEA MARE

1914—1915

IAȘI
Editura revistei „POLITICA“
1915

Prețul 20 bani

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/rafuialaceamare100rasc

THEODOR RÂȘCANU
Directorul revistei „POLITICA“

RĂFUIALA CEA MARE

1914—1915

IAȘI
Editura revistei „POLITICA“
1915

Prețul 20 bani

20-54280

PREFAȚA

Lucrarea de față nu-i decât adunarea la oparte a două din articolele noastre publicate în revista „Politica".

Ne-am hotărât să reeditâm în broșură aceste două articole privitoare la marea conflagrațiune actuală spre a răspândi cât mai mult în massele largi ale publicului cititor punctul nostru de vedere și felul în care noi din capul locului am înțăles și discutat rostul evenimentelor epocale la care asistăm.

Făcând acest lucru nu urmărim altceva decât de a pune cu convingere și sinceritate în serviciul Patriei, munca noastră cinstită de bun român.

Iași, Decembrie 1914. ***Th. R.***

RĂFUIALA CEA MARE

LOVITURA GERMANIEI

Dela numărul trecut al revistei la numărul acesta ce formidabil vârtej de evenimente!

Când, mai ieri, scriind despre atentatul din Serajevo[1]) ziceam că: „avem impresia că am ajuns la un moment culminant" prevesteam că se apropie răfuiala, răfuiala cea mare dintre popoarele bătrânei Europe şi că suntem pe pragul unei ere noi din viaţa omenirei.

Acea straşnică furtună ce avea să pustiească dela un capăt la altul continentul nostru şi poate şi alte continente; acea furtună care plutea mereu în atmosfera politică a Europei; care se simţea că vine şi despre care totuşi se vorbea adesea cu uşurinţa cu care se vorbeşte de un basm—atât de puţin apropiată părea—s'a dezlănţuit.

Iat'o zguduind Europa din Urali în Pirinei, „cea mai mare catastrofă pe care lumea a văzut-o vr'odată", după spusa lui Sir Grey, şi pe care mulţi o credeau o vorbă goală sau o legendă cu cocoşul roş.

Conflagraţiunea europeană, războiul european de care se temeau atâta diplomaţii şi pe care, ca pe o stafie îngrozitoare o vedeau în toate conflictele şi în toate războaiele, (în special în cele două din urmă) e curată şi crudă realitate, azi.

Şi nu-i decât începutul. Urma vine dela sine.

Cine ar putea prevede care va fi la anul pe vremea aceasta fizionomia politică a Europei?

Covârşind marea revoluţie franceză, conflagraţiunea europeană din vara anului 1914 va rămâne în Istoria universală o etapă nouă ce va despărţi două epoci istorice între ele.

Dela războaiele Napoleoniene, Europa nu a mai văzut

---

1) Vezi *Politica* No. 5 din Iulie 1914.

asemenea eveniment şi dacă ne gândim la numărul oamenilor (circa 22 milioane) puşi în serviciul războiului, putem spune că niciodată. „*La grande armée*“ a lui Napoleon când a pornit în contra Rusiei la 1812 nu socotea mai mult de 325.000[1]) soldaţi, şi încă, împreună cu trupele aliaţilor ridicate în drumul său.

Ascultând zângănitul armelor şi viforul războinic dezlănţuit asupra Europei, o fi rânjind sarcastic cadavrul nefericitului Franz-Ferdinand, în fundul criptei dela Arstetten. Moartea lui a fost prilejul bine venit de care bunul său prietin dela Berlin, Wilhelm II, s'a folosit cu grăbire spre a valorifica heghemonia „pumnului“ german şi a deschide calea largă spre porţile Orientului imperialismului germanic. Vorbind despre atentatul din Serajevo dl. Raymond Recouly, cunoscutul publicist francez, zicea în „*Revue Politique et Parlementaire*“[2]): „Tout cela n'est pas trés grave en soi, pourvu que les autorités autrichiennes prennent dès maintenant des mesures énergiques et ne se laissent pas forcer la main. La situation ne deviendrait dangereuse que si certains milieux, les cercles militaires notamment, saisissent cette occasion pour essayer d'envénimer les rapports avec la Serbie et au besoin de provoquer une rupture“.

Dar noi ştim că „autorităţile austriace“ sunt cu totul sub călcâiul maghiar şi că mai mult decât cercurile militare, conţii Berchtold şi Tisza—conducătorii de fapt ai monarhiei—puteau influenţa şi determina directiva politicei Imperiului.

Şi ambii conţi—unguri amândoi—bucuroşti în fundul sufletului lor că au scăpat de spectrul ameninţător al unei „*Grossöesterreich*“ cât şi de duşmanul lor arhiducele Francisc Ferdinand au socotit momentul oportun să inaugureze politica unui imperialism maghiar, sub pretext de a apăra viitorul ameninţat al Austriei.

Interesele aceste au coincidat perfect cu ale *Kaizerului*, care simţind că nu mai poate amâna lovitura cea mare prin care va trebui să asigure mai departe supremaţia germană, a împins pe Austria să atace pe Serbia. Wilhelm II s'a folosit de atentatul din Serajevo, de fiorul ce a străbătut Austria cât şi de politica ungurească spre a provoca pe Rusia.

Ciocnirea germano-slavă, pe drumul Constantinopolului se pregătea.

Niciodată Austria singură, Austria nefericită în toate războaiele ei, Austria care s'a mai zângănit sabia pe malul Dunărei ca să se audă la Belgrad, Austria care totdeauna a preferat să *anexeze* decât să *cucerească* nu ar fi îndrăznit

1) Adică nici cât a trimis anul trecut România în Bulgaria ! N. Red.
2) No. 241 din 10 Iulie 1914.

însă niciodată să declare război Serbiei. Niciodată nu ar fi îndrăznit—chiar pentrucă i s'a ucis moştenitorul tronului—să provoace pe Serbia dacă n'ar fi avut la spatele ei pe Germania. Căci nota memorabilă şi care va rămâne celebră atât ca document istoric pentru secolul al XX-lea cât şi ca document pentru dreptul internaţional public, redactată în întregime de contele Tisza a fost mai mult decât o obrăznicie la adresa unui stat independent—deci egal după dreptul ginţilor —şi mai mult decât o provocare pe faţă, a fost o: declarare de război.

Nici Guatemala n'ar fi admis ca un stat vecin, cât de mare şi de puternic, să-i vorbească în termenii în care Austro-Ungaria a vorbit Serbiei.

Când conţii Tisza şi Berchtold au redactat nota destinată Serbiei ştiau foarte bine ce fac. Dânşii ştiau mai dinainte care va fi răspunsul, căci la o astfel de notă alt răspuns nici nu putea fi decât: *tunul*. Răspuns pe care l'au voit cu tot dinadinsul. Căci de nu, contele de fier nu s'ar fi mulţumit numai să *anunţe* Europei că e în posesiunea unor documente care ar dovedi complicitatea oficialităţei sârbeşti în atentatul din Serajevo.

Ci, ar fi produs acele probe palpabile pentru a atrage asupra Serbiei tot dispreţul lumei civilizate şi numai apoi, bazat pe ele, ar fi fost justificat să ceară socoteală guvernului sârb.

Dar procedeul întrebuinţat de contele Tisza a fost cu totul altul.

Prea brutal şi prea cusut cu aţă albă. Cu ce drept a făcut răspunzătoare şi a cerut socoteală, pe un ton atât de ridicat, unei naţiuni întregi?

Dar oare guvernul sârbesc nu a anunţat pe cel din Viena că ar fi bine ca nefericitul arhiduce să renunţe la inspecţia armatelor din Bosnia pentrucă are cunoştinţă despre prezenţa unor agitaţiuni iredente? De ce această cavalerească prevenire nu a fost ascultată?... Dece?...

*
* *

Şi astfel, atentatul din Serajevo a grăbit desfăşurarea acelor inexorabile evenimente: *războaiele europene;* a provocat răfuiala cea mare de interese şi de aspiraţii ale popoarelor civilizate şi vechi ale continentului nostru: *conflagraţia europeană* atât de mult prevăzută şi atât de temută.

Am trăit înfiorătoarele clipe ale începutului conflagraţiunei: Războiul Austro-Sârb cu bombardarea mai mult sau mai puţin adevărată a Belgradului; intrarea Germaniei în joc şi declararea de război Rusiei şi concomitent atacul asupra Franţei, parat de inimosul şi rezistentul popor Belgian care

nu a permis Germaniei să-i violeze neutralitatea garantată prin tratat şi care ţine pe loc la Liège furia lui Wilhelm II; declaraţia de război a Franţei, intrarea victorioasă a francecezilor în Alsacia şi ocuparea oraşului Mulhouse; apoi declaraţia de război Germaniei de către Anglia, Austriei de către Rusia, de către Muntenegru şi Franţa; neutralitatea mândră, demnă şi justificată perfect, dar foarte ameninţătoare pentru germanism a Italiei; iar acum în urmă declaraţia de război a Angliei către Austro-Ungaria şi probabila intrare în scenă a Japoniei care va profita de încăerarea europeilor spre a'şi mai rotunji imperiul atacând pe Germania în coloniile sale din China. (Portul *Tsing-tao* rămas în mânile Germanilor de când cu războiul boxerilor în China, în 1900 ar fi, după ziare, blocat)[1]).

Germanismul, reprezintat de cele două imperii germanice ale Europei centrale, este aşa dar *încercuit.* Franţa, Belgia, Anglia, Rusia, Serbia, Muntenegru. Iată frontul circular de luptă al germanilor.

Şi nu-i de loc imposibil ca cercul acesta să se închidă de tot în jurul germanismului strâmtorat prin alipirea Italiei de Franţa şi de Anglia, adică de Tripla Inţelegere, cât şi a României şi Bulgariei.

Ori cât ar fi de puternică Germania nu mai rămâne nici o îndoială că va fi înfrântă. Şi atunci Wilhelm II va înţălege dacă a făcut bine sau rău să profite de atentatul din Serajevo pentru a dezlănţui forţa germană.

Fără a voi să profetizăm, credem că din această mare răfuială a popoarelor şi a raselor Europei se va aşterne o nouă epocă a istoriei universale în care germanismul şi influenţa lui va fi mult scăzut şi stavilit reluându-şi latinismul preponderenţa şi înflorind slavismul. Lumea anglo-saxonă va continua cu atât mai mult să stăpânească şi mai departe situaţia economică a lumei.

Dacă pentru civilizaţia bătrânei Europe lucrul acesta va fi un bine sau nu, asta e altă chestie, pe care nu o vom discuta aici.

Ne vom mărgini numai, să vedem care ar putea fi motivele care ar îndreptăţi vederile noastre şi apoi, care fiind interesul nostru naţional românesc *care ar fi cea mai bună politică ce noi Românii ar trebui s'o facem.*

---

1) Se înţelege că articolul acesta fiiud scris şi publicat în August trecut nu mai prezintă, din punct de vedere al mişcărilor beligeranţilor, actualitate. Dar am spus că scopul reeditărei lui e evidenţiarea şi lămurirea rostului răfuelei celei mari, adică războiul de azi.

Nota Aut.

*
* *

De fapt, toate statele Europei—am putea chiar spune, Europa toată—are interes ca Germanii să fie bătuți:

Anglia în primul rând simțindu-se amenințată în secularea ei dominațiune asupra mărilor de concurența imperiului german cu tendințe acaparatoare a situației economice mondiale, cu tendințe imperialiste și cu o puternică expansiune demologică are tot interesul să scape de supremația forțelor armate germane, de nevoia nesfârșitelor înarmări și de amenințătoarea ei concurență comercială și industrială.

Franța își are motivele naționale ce-și au originea în războiul franco-german din 1870.

Italia, stă cu ochii ațintiți asupra Triestului italian cât și asupra milionului de italieni supuși Austriei și ea știe că ținta lui Wilhelm II (care voește cu orice preț să aibă un „pied à terre" în marea Mediterană pentru flota germană și care nu s'a ales cu portul Agadir din Maroc), este tocmai să ajungă la Trieste.

Germania nu urmărește nici mai mult nici mai puțin decât să ia Austriei toate provinciile germane și anume: cele două Austrii, Carintia, Stiria, Carniolia, Tirolul, precum și Istria și Dalmația, alipindu-le confederației germanice. Triestul italian ar deveni așa dar un port militar german în Marea Adriatică și flotele engleză, franceză și italiană nu ar mai fi singurele stăpâne în acea mare.

Iată pentruce Italia nu poate dori cu nici un preț victoria Germaniei. Și poate, în atitudinea ei neutrală, considerațiunea aceasta nu este de minimă importanță.

Rusia, a cărei politică balcanică țintește la ocuparea Dardanelelor s'a întâlnit—pe drumul Constantinopolului—cu puhoiul german așa numitul „*Drang nach Osten*" care tot "pe acolo își caută cale spre Bagdad și Asia Mică.

Belgia și *Olanda*, ca să vorbim și despre statele mai mici, au și ele un interes vital în stavilirea expansiunei germane care într'o bună dimineață le-ar anexa cu ușurință spre a stăpâni mai bine granița Franței pe deoparte și a se mai apropia de coastele Angliei și de marea Mânicei pe de alta. Acelaș interes protivnic Germaniei îl are și Danemarca, căreia Germania i-a răpit *Schlesswig-Holsteinul* la 1864 și care de atunci nutrește ură Germaniei.

Ce interes are România?

Vom vedea în curând.

DELENDA AUSTRIA

Wilhelm II, care e un diplomat foarte fin și iscusit, vede limpede că sfârșitul Austriei se apropie; acel sfârșit fatal

pe care atentatul din Serajevo l'a grăbit considerabil şi pe care noul şi nepregătitul moştenitor nu'l va putea înlătura.

Ei bine, Wilhelm II dacă urmăreşte precum am spus să ajungă la Triest spre a da Germaniei *o ieşire* în Mediterana, se serveşte azi de forţa *existentă* a Austro-Ungariei în folosul său şi al germanismului.

Cel dintâi însă, Kaiserul are interes în descompunerea şi desfiinţarea Austriei spre a-şi întrona forţa şi stăpânirea în Europa Centrală.

Mâine, admiţind că germanismul din toată răfuiala asta ar ieşi învingătoare, Wilhelm II nu s'ar sfii să se urce pe tronul Habsburgilor sau să silească pe Habsburgi să intre alături de regii Saxei, Vurtembergului şi Bavariei în confederaţiunea Germană Iar regatele Boemiei şi Ungariei ar rămâne în cel mai bun caz nişte sateliţi ai confederaţiei.

In existenţa mai departe a Austriei deci, nici într'un caz să nu ne facem iluzii, orice ne-a spus sau ne va mai spune dl. C. Stere.

Şi apoi e destul să ne aruncăm o clipă numai, ochii, asupra existenţei istorice a Austriei pentru a ne da seama că slăbiciunea acestui stat a constat totdeauna în aceia că îi lipseşte fundamentul etnic şi sufletul naţional care face fondul de rezistenţă a aproape tuturor celorlalte state în lungul şir al frământărilor şi luptelor istorice.

Austro-Ungaria nu are nici unitate geografică nici unitate naţională; ea este un amestec de rase felurite şi care se pot reduce la trei grupe: Maghiar, Ceh, şi Austriac. Când Carol cel mare cuceri imperiul Hunilor, despărţit de fluviul Ems de Bavaria germanică el încredinţă paza aşa zisei: *Marchia Austriaca* (marches orientales) unor conţi cari încet încet îşi rotunjiră domeniul primitiv prin necontenite anexiuni şi li se conferi de către împăraţi titlul de duce hereditar şi perpetuu. Rudolf de Habsburg ales împărat al Germaniei în 1273 delegă fiilor săi stăpânirea asupra Austriei, Stiriei şi Carniolei, şi astfel dinastia Habsburgilor fu întemeiată. La 1522, Carol Quintu cedă posesiunile germane ale casei de Austria, fratelui său Ferdinand care patru ani mai târziu moşteni dela nevasta lui regatul Bohemiei şi pe acel al Ungariei. In 1699 acest întins teritoriu se mai mări cu Transilvania. La 1772, şi la 1795 prima şi a treia împărţire a Poloniei îi dădură Austriei Galiţia. (Bucovina fusese răpită în acest interval, la 1777); iar Iliria, Dalmaţia, Lombardia şi Veneţia îi fură cedate la 1810. Austria ocupă în Confederaţia germanică o situaţie preponderentă care fu ştirbită prin pierderea Lombardiei (1859) şi a Veneţiei (1866). Zdrobită de Prusia la *Sadova* şi izgonită din Confederaţia germanică (1866)

Austria își dădu constituția dualistă adică împărți puterea cu Ungaria sacrificând populațiunile slave și române. De atunci mai căpătă, prin tratatul de Berlin, și ca o contrabalansare a beneficiilor rusești în Balcani, după războiul dela 1877, protectoratul miliatr asupra Bosniei și Herzegovinei pe care le anexă definitiv la 1908.

Austro-Ungaria nu are consistență politică decât numai de trei secoli adică de când Habsburgii au devenit stăpânii Boemiei și Ungariei, și în care timp frământările și luptele lăuntrice nu au încetat o clipă.

Austro-Ungaria nefiind un stat federal, adică „o asociație unitară de populațiuni strâns legate de un interes general și despărțite pe provincii numai în vederea ușurinței administrative", este o aglomerație violentă de popoare și rase diferite cari nu așteaptă decât prilejul favorabil spre a se desface[1]).

Este cu neputință de admis că statul austriac lipsit de omogenitate etnică și de suflet național să poată rezista într'o încăerare generală. Și ori cât am afla din problematicele telegrame ale ziarelor că entuziasmul e la culme la Praga tot atât cât și la Viena și la Lemberg ca la Pesta și la Serajevo ca la Agram, nu putem crede nimic. Patriotism nu poate exista decât atunci când este o *patrie*. O patrie adevărată, a ta proprie pe care o iubești fără să vrai, fără să știi de ce, fără să judeci, și mai presus de orice, și pentru care ți dai viața. Și patriotismul nu se poate încălzi și nu se poate aprinde decât pentru apărarea sau salvarea *Patriei*.

Niciodată însă în Austria cuvântul *Vaterland* nu va exprima românului, slovacului, sau ungurului de acolo, aceiaș dulce noțiune pe care cuvântul *vaterland* îl exprimă neamțului din Germania, fie el saxon ori bavarez, prussac sau wurtemberghez.

Și când, în clipele de față auzim că românii noștri de dincolo se duc să moară vitejește pentru Habsburgi, ei se duc pentru că sunt un popor nobil și pentrucă știu să fie credincioși *jurământului* lor. Dar că în sufletul lor ei nu simțesc durerea situației lor nefirești, asta nu o credem și nu o vom crede niciodată.

Deaceia auzind dăunăzi interviewul pe care unul din conducătorii românilor de peste munți l'a acordat ziarului „Adevărul", dl. Vaida Voevod, am simțit o dureroasă impresie. Și ne-am zis: că românii toți din Ardeal se ridică să apere „patria" austriacă nimic mai loial, nimic mai prudent. Dar ca dl. Vaida să ceară României să sară în ajutorul monarhiei Habsburgice ne oprim.... și, preferim să nu mai zicem nimic!... Ceia ce am avea de zis ar fi prea crud.

Nu! „Patria" austriacă, e o simplă figură de cuvânt. Austria ca stat, cu alcătuirea ei actuală nu va mai dăinui mul-

tă vreme. „Austria are în faţa ei însuşi geniul secolului“ precum foarte bine se exprimă la capitolul: *Austria* o veche enciclopedie politică [2]) apărută la Paris în anul 1844, (editura Pagnerre) şi în care citesc următorul frament: „*Le dix-neuvième siècle sera fatal a la monarchie autrichienne, et cet agrégat d'éléments hétérogènes se dissoudra au premier choc, soit qu'il vienne de l'extérieur, soit que le mouvement commence par le réveil politique de quelqu'une des nationalités qui sont confondues dans cet empire*“.

Spuse la 1844! Se pare că ceasul a venit. Autorul acelor rânduri nu s'ar fi înşelat deci decât cu data secolului.

Din scurta ochire de mai sus asupra istoriei Austriei vedem că din momentul când a fost isgonită din confederaţia germană (1866) după ce a pierdut Lombardia şi Veneţia, începe o epocă de decrepitudine care pare că se va încheia prin descompunerea totală a monarhiei. Anexarea Bosniei şi Hertzegovinei a dat semnalul unei noi politici agresive de expansiune—după o perioadă de astâmpăr—care a zgândănit rivalitatea Rusiei şi pus în gardă legitima apărare a Serbiei. Atentatul din Serajevo n'a fost decât o consecinţă a anexiunei din 1908. După Bosnia şi Hertzegovina Austriei îi trebuia Sangiacul Novibazar spre a face un pas mai departe spre Salonic. Războaele balcanice însă i-au închis drumul. Sangiacul a fost luat de Serbia şi Salonicul de Grecia. Tratatul din Bucureşti a consfinţit aceasta.

Cum poate deci Austria privi cu dragă inimă acest tratat?...

Am schiţat şubreda situaţie politică a Austriei.

Cititorul va deduce singur de-acum care ar putea fi adevăratele sentimente ale Austriei faţă de noi.

ROMÂNIA MARE

Vorbisem de atitudinea şi de interesul României.

Interesul Romîniei nu poate fi altul decât—în afară de păstrarea actualei sale integrităţi teritoriale—unificarea tuturor românilor (14 milioane) într'un singur regat omogen.

Poziţiunea geografică a României strânsă între două mari împărăţii duşmane i-a uşurat, până acum, politica externă. România a trăit uşor din rivalitatea Rusiei şi Austriei. Din acele două puteri contrare—în Balcani—cari se anihilau una pe alta, s'a născut, precum în fizică, un echilibru care a menţinut'o intactă pe România.

Dar acel echilibru—ori cât am dori, poate, să nu se

---

1) Dictionaire Politique—1844. Paris.
2) Op. cit.

strice—s'a şi stricat. Noi nu vom putea împiedeca descompunerea Austriei,—las'că nici nu am avea dreptul să întârziem ora unirei tuturor românilor chiar de am putea—şi deci trebue să ştim cum să privim prefacerile viitorului.

Dacă, precum scria dl. Stere într'un articol din „Universul"—*Jos Austria?*—drumul Rusiei spre Dardanele trece pela Viena (sau peste noi? care din două domnule Stere?) apoi cu siguranţă că *drang*-ul *nach Osten* al germanilor trece peste noi. Dacă nu avem interes să ne lăsăm înecaţi de slavism avem mai mult interes s ăne înece germanismul?

Deci, nu din asemenea considerente vom privi chestiunea. In politică sentimentul nu are ce căuta. Se cere raţiune. Ori raţiunea ne spune că marele echilibru european de până acum, este stricat. Din conflagraţiunea europeană va eşi probabil un echilibru nou. Care va fi el? Nu ştim încă. Nu putem şti [1]). Ceia ce pare însă mai mult sau mai puţin evident este că din toată răfuiala asta Austria va dispare. Ori germanii vor fi bătuţi de popoarele aliate contra lor. Ori germanii singuri vor bate pe toţi şi atunci Austria va cădea definitiv sub heghemonia lor. In ambele cazuri soarta Austriei şi a dinastiei Habsburgice va fi aceiaşi.

România va avea prilejul să capete fie cu armele fie la o viitoare conferinţă diplomatică, Ardealul.

Eventualitatea căpătărei Ardealului e suficientă să nu ne mai lase să ne pierdem vremea cu acele consideraţiuni sentimentale: „*germanism sau slavism?*"

Transilvania. Iată lămurit şi scurt, politica, scopul, interesul României.

Ce vom face pe urmă? Vom fi cu Rușii sau cu Germanii? Vom face o alianţă cu ungurii sau cu bulgarii, asta vom vedea.

Inainte de *poimâne* este ziua de *mâne*. Şi la ea trebue să ne gândim întâi, pentru că pe ea o vom trăi întâi.

Deocamdată, neutralitatea României—mai ales că s'a pus la adăpostul tratatului de Bucureşti—e politica cea mai cuminte şi mai prudentă [2]).

Teza noastră—a României—este salvgardarea tratatului de Bucureşti. Evenimentele actuale dovedesc *a priori* că acest tratat care abia a împlinit un an, nu va mai împlini un altul căci e sigur că viitoarea mare pace europeană îl va distruge. El a fost un provizorat. De aceia România şi stă gata pentru orice eventualitate. De aceia România va fi silită la un moment dat să intervie.

Şi cum tratatul din Bucureşti este rezultatul acţiunei

---

1) Il putem totuşi bănui, şi azi, mai mult ca oricând.
2) Azi însă nu mai e neutralitate, ci *acţiune imediată*. N. A.

noastre militare în Bulgaria şi cum acţiunea noastră militară în Bulgaria este rezultatul sprijinului Triplei Înţelegeri, România când va interveni, nu va putea fi decât de partea Triplei Înţelegeri.

Hotărârea consiliului de Coroană—cu toate motivele germano-file ale d-lui Carp şi cu toate că *odată* s'a potrivit şi M. Sa Regele [1]) în vederi cu dl. Carp—e de natură să dea naţiunei cea mai deplină încredere în conducătorii noştri.

După cum anul trecut naţiunea română a cerut războiul cu Bulgaria tot asemenea anul acesta naţiunea întreagă e alături de Tripla Înţelegere.

Şi nici într'un caz, nu credem, că Majestatea Sa Regele — care a spus că azi războaiele nu le mai fac suveranii ci popoarele—îşi va lua răspunderea să impue întregei naţiuni româneşti din regatul său afecţiunile sale personale.

Să nu avem nici o grijă! Regele e cu noi şi va şti fără şovăire să semneze anul acesta—când va fi nevoe—decretul de mobilizare.

Şi România nu va fi „ärmes land" precum n'a fost nici ieri [2]).

---

1) Pe atunci Carol I.

2) E vorba de regele de-atunci Carol I care—deşi avea aparenţe protivnice atitudinei sale rezervate nu ar fi fost—credem—mai prejos de regele Albert I al Belgiei.

Un Hohenzollern nu-şi calcă niciodată cuvântul.

Şi un *Hohenzollern* şi-a dat cuvântul *României!*

Nota Aut.

IMPERIALISMUL LUI WILHELM II

CAUZA RAZBOIULUI DE AZI

Pentru a-ne explica şi a pătrunde rostul marilor evenimente politice la care asistăm de trei luni de zile, nu-i destul să ne înfundăm în mormanul înspăimântător de telegrame şi de comunicate contradictorii şi mai ales tendenţioase.

Trebuc să considerăm lucrurile mai de sus. O ciocnire mare a popoarelor Europei, în care avea să se lichideze o sumă de chestiuni de interese economice, de aspiraţiuni şi revendicări naţionale, de resentimente, etc., mai curând ori mai târziu, trebuia să se întâmple.

Dela Congresul din Berlin numai; câte chestiuni nu şi aşteaptă soluţia definitivă, câte năzuinţi etnice nu mocnesc în tăcere, câte resentimente nu aşteaptă ceasul prielnic? Ciocniri de interese şi conflicte între state şi naţiuni pretutindeni: în Maroc, în Tripoli, în Balcani, în Mediterana, la Dardanele ori în alte părţi ale lumei. De acolo, războaie, înfrângerea şi supunerea celor mai slabi, heghemonia celor mai puternici. Oare nu-i aceasta istoria universală a lumei? Şi oare, istoria universală nu-i oare decât înregistrarea cronologică a acestor nesfârşite frământări ale omenirei?

Iar filosofia istoriei e explicarea rosturilor acelor frământări. Căci, nu fără un rost a strălucit Egiptul sub Pharaoni, sau Perşii sub Cirus, ori Roma sub Cesar, ori Spania sub Filip II, Franţa sub Napoleon I... Şi nu fără rost Germania modernă a ajuns la cunoscuta expanziune mondială sub Wilhelm II de Hohenzollern.

Dar, să n'aibă grijă cititorul, nu voi face aici un curs de filosofie a istoriei. După această scurtă introducere, prin care am voit numai să mă ridic la un punct de vedere destul de înalt spre a putea cuprinde tot ansamblul conflagraţiunei actuale europene, spre a-i pătrunde înţălesul, voi examină tocmai, acea expanziune mondială a Germaniei (weltwirtschaft) care a fost *cauza fundamentală a războiului de azi.*

I.

Puterea Prusiei, ridicată în urma căderei lui Napoleon la Waterloo, întinzându-se asupra întregei Germanii pe care Bismarck o închegă într'o confederaţie sub heghemonia Prusiei, izbuti repede să se afirme ca o forţă a viitorului, zdrobind pe Austria la Sadowa, cucerind Danemarcei ducatul de Schlesswig-Holstein şi nenorocind pe Franţa la Sedan. Imperiul german mărit cu două frumoase ţinuturi franceze, Alsacia şi Lorena, cu prestigiul unei victorii fulgerătoare, deveni o mare putere în Europa.

Dela 1870 încoace, vitalitatea germanismului e exuberantă. O perioadă de peste treizeci de ani de muncă activă i-a dat o superbă înflorire economică. Din ţară aproape exclusiv agricolă Germania a ajuns în atât de scurt timp o ţară industrială.

Şi în timpul acesta şi o mare putere militară — cea mai mare pe continent prin superioritatea armamentului şi a metodelor de organizare — şi chiar navală ceia ce începu să îngrijoreze pe Anglia, stăpâna mărilor.

Dar ceia ce mai cu seamă îngrijora pe oamenii de Stat ai marii Britanii e straşnica dezvoltare economică a Germaniei ce căuta debuşeuri pe pieţele lumei şi transformarea politicei europene germane într'o politică mondială (weltpolitik) ceia ce, după cum se exprimă un deputat din Reichstag [1]), „însamnă protecţiune energică a intereselor germane până în cele mai îndepărtate regiuni. Noi nu vrem să fim nicovala ci mai curând am putea fi ciocanul".

Oricine ştie că prolificitatea naţiunei germane pe de o parte şi uriaşa dezvoltare economică pe de altă parte au impus Germaniei expanziunea. De aici nevoia creărei unui mare imperiu colonial, de aici nevoia construirei unei puternice flote de război şi a unei marine comerciale care a luat al doilea loc după marina comercială engleză. Având în vedere numărul covârşitor de germani răspândiţi pe toată suprafaţa globului sub formă de coloni şi de emigranţi înţelegem uşor mentalitatea ce s'a format în Germania că imperiul germanic nu-i numai *statul german actual* din Europa, ci — şi istoricii germani o mărturisesc necontenit — *Germania* se întinde ori unde domneşte limba germană, ori unde înfloreşte cultura germană [2]).

Uşor putem înţelege ambiţiunea neînfrântă a Germaniei de a-şi afirma puterea şi superioritatea militară nu nu-

---

1) Hertling, Discursul din Martie 1902.

2) Cf. Henri Lichtenberger. *L'Allemagne moderne, son evolution* pag. 140.

mai în mijlocul Europei intimidate ci în lumea întreagă [1]). *Weltwirtschaft und weltpolitik*, iată doctrina politică în serviciul căreia s'a pus toată suflarea germană.

Dela cancelar şi până la cel din urmă comis-voiajor de mărfuri *made in Germany*, toată lumea germană nu visează decât supremaţia mondială, decât o „colosală" *Deutschland über alles!*

Intr'o scrisoare, *Treitschke*, educatorul Germaniei moderne, scrie:

„Atunci, când drapelul Germaniei va acoperi şi proteja sub cutele lui acest imens imperiu, cui va aparţine oare sceptrul universului? Cine-şi va impune voinţa celorlalte naţiuni, slăbite sau în decadenţă? Nu va fi oare Germania aceia care va avea misiunea să asigure pacea lumei? Rusia, colos imens şi în formaţiune, cu picioarele de lut, va fi preocupată de greutăţile ei economice şi lăuntrice. Anglia, mai tare în aparenţă decât în realitate, va vedea cum i se desprind coloniile şi se va slei în lupte sterile. Franţa frământată de certurile ei interne şi de luptele de partid, se va înămoli tot mai adânc într'o definitivă decadenţă. Cât despre Italia, ea are destulă treabă ca să-şi asigure hrana fiilor ei... Viitorul deci, este al Germaniei, la care se va alipi şi Austria dacă ţine să mai trăiască" [2]).

Că evenimentele nu prea confirmă aceste spuse ale d lui de Treitschke e adevărat. Dar nu-i mai puţin adevărat că în spiritul acesta trăiau şi munceau mereu germanii, în spiritul acesta erau crescute tinerele generaţii, în spiritul acesta de mărire şi de cult al dominaţiunei guverna Wilhelm II, care devenit cel mai aprig campion al politicei imperialiste şi al doctrinei *Weltwirtschaft und weltpolitik*, nu odată a înspăimântat Europa pacifistă şi dezbinată cu cunoscutele lui discursuri în care mereu pomenea de „pulbere uscată" şi de „sabie ascuţită". In spiritul acesta, răsuna, după Sedan în urechile germane zicătoarea: „caută să capeţi mai întâi puterea şi stăpânirea; bogăţia va veni pe de-asupra". Şi dl. dr. Hasse preşedintele societăţei *Alldeutscher Verbund*, în spiritul acesta spunea: „Va mai creşte încă stejarul împă-

1) Op. eit.

2) Felul de a vedea a lui Treitschke în ce priveşte Austria este felul de a vedea al tuturor oamenilor politiei germani şi dă de bănuit asupra sinceritătei lui Wilhelm II în actuala sa alianţă en Habsburgii. E de altfel confirmarea celor ce spuneam într'un număr trecut al acestei reviste în articolul: *Răfuiala cea mare*, că Germania ţinteşte anexarea politică şi economieă a Austriei întregi, şi tocmai de aceia am repetat şi insistat mereucă Austria în formaţia ei actuală nu mai are viitor, căci sau germanii sunt victorioşi şi atunci Austria *toată* cade sub stăpânirea lor sau germanii sunt învinşi şi Austria se împarte după prineipiul cel mai equitabil—al naţionalităţilor—germanii anexând numai provinciile nemţeşti ale Austriei

rătesc şi din împăratul german va eşi împăratul tuturor germanilor!"

Evident, poporul german sănătos şi energic avea dreptul la viaţă şi la cea mai deplină dezvoltare. Când însă, dreptul la viaţă al unui popor — acel loc al său sub soare, cum zicea mereu *Kaizerul* — se preface într'un atentat la dreptul la viaţă a altor popoare, e fatal să se producă acele conflicte sângeroase care sunt războaiele. Pentru Germania „dreptul la viaţă" însemna heghemonia asupra lumei. Şi „locul sub soare" nu era numai teritoriul German din Europa ci, eventual, toată planeta. Dovadă mentalitatea Germaniei moderne din care am redat mai sus câteva specimene caracteristice.

Dar, şi celelalte popoare ţin la dreptul lor la viaţă şi la locul lor sub soare.

De aceia dezvoltarea forţei germane pusă în serviciul unor ambiţiuni grandomane a alarmat lumea.

In adevăr în răstimpul dintre 1870—1908, Germania ajunse a tot puternică şi Wilhelm II deveni aproape un dictator. Era destul să-şi zângănească el sabia la Berlin sau să scape un cuvânt războinic la Kiel pentru ca Europa să se'nfioare de spaimă. Aşa ajunsese lucrurile. Germania, tare prin ea însăşi, tare prin alianţele ei cu Italia [1]) şi cu Austria pe care ştiuse cum s'o atragă după Sadowa, poruncea tuturor.

„Tripla Alianţă" — opera ei — devenise pivotul puternic în jurul căruia se învârtea toată politica Europei, iar tonul în chestiunile diplomatice se dădea dela Berlin.

Mai ales că la un moment dat toate statele Europei erau în stare de inferioritate faţă de Germania sau erau sateliţii ei.

Aşa de ex. Anglia era stoarsă de puteri după războiul anevoios şi lung din Transwaal; apoi Rusia zdrobită de Japonia în Extremul Orient; Franţa îngenunchiată la Algesiras iar statele celelalte, precum: Spania, Turcia lui Abdul Hamid, Grecia, Bulgaria gravitau în jurul ei. Despre România — totdeauna considerată ca avantgarda triplei alianţe în Orient, — iată ce spune un publicist francez cu privire la situaţia de dependenţă a României faţă de Germania [2]):

„Un serviciu rapid a fost organizat între Berlin şi Bucureşti; *Deutsche Levant Linie* debarcă în porturile Constanţa, Galaţi şi Brăila cărbunii de Ruhr necesari fabricelor româneşti: jumătate din acele fabrici aparţin unor germani. Case din Colonia şi din Stuttgart au obţinut concesiunea luminatu-

---

1) Pe Italia o atrase în alianţă cu ea în urma unor neînţelegeri franco italiane în chestiile mediteraneene.

2) Cf. Maurice Lair. — *L'Impérialisme allemand* — pg. 224. Edit. Armand Colin. 1902. Ouvrage cour. par l'Académie Française.

lui electric în mai multe orașe; locomotive germane trag trenuri cu vagoane germane. Haine, parfumerii, instrumente muzicale vin din Saxa, din Mannheim, sau din Thüringen. *Clasa numeroasă a evreilor, cari dețin acolo supremația comercială, sprijină din răsputeri introducerea elementului german, și banca israelită din Berlin s'a însărcinat cu comisiunea împrumuturilor românești. Regele este un Hohenzolleru, și se năădăjduește la Wilhelmstrasse că în ziua când Europa ar fi în flacări, insulița latină, la un semn numai ce i s'ar face, ar și închide calea oceanului slav ale cărui valuri ar cerca să răzbată către Bizanț...*"[1]).

II.

Dar, precum zicea Bismark, e o singură clipă în toate. O singură clipă a fost — clipă extrem de prielnică — și pentru imperialismul german: dela 1901 la 1908.

Pe atunci, dacă Germania ar fi voit, putea preface harta Europei după placul ei.

Insă Kaizerul, care prin puterea și prin blocul triplei alianțe ținea Europa în mâna lui, nu avea nici un motiv ca să se grăbească. El voia să fie și mai pregătit, și mai tare, tot mai tare în vederea unui moment pe care l'ar fi socotit el prielnic unei strălucite lovituri și a cărui viziune o avea. Cesarul modern știa că totul depinde de voia lui, că el va dezlănțui furtuna în Europa atunci când îi va veni la îndămână. Adică atunci când va fi *el gata*.

Aceasta ar fi spus-o însuși Kaizerul — mai anii trecuți — la Potsdam unui înalt demnitar român al cărui nume îl trec sub tăcere.

Kaizerul nu se socotea gata.

Și astfel, așteptând acea clipă pe care el ar fi socotit-o hotărâtoare pentru imperialismul german, a lăsat să treacă momentul cel mai prielnic pentru afirmarea hegemoniei germanice pe multă, foarte multă vreme. Acel moment unic și extrem de fericit—menționat adineaori—Wilhelm II îl scăpase.

III.

Căci, în primăvara anului 1903 regele Angliei Eduard VII sosește la Paris.

„Călătoria la Paris a lui Eduard VII în primăvara lui

---

1) Sublinierele sunt ale mele, nu ale publicistului francez. Am voit prin aceasta să evidențiez perspicacitatea autorului cărței citate, situația României de azi confirmând spusele lui de acum 12 ani în urmă.

1903, prima manifestare a libertăţei asigurate prin sfârşitul războiului anglo-bur, însamnă trezirea politicei britanice“ [1]).

Călătoria aceasta nu e fără însemnătate deci. Ea este din contra inaugurarea unei noi politici, unui întreg sistem bine combinat şi bine calculat şi care va schimba toată starea de lucruri din Europa.

E deci începutul unei ere noi a istoriei diplomatice, acea trezire a politicei engleze. Totuşi, la Berlin, acea trezire nu e înţăleasă, Wilhelm II nu ia în serios pe unchiul său pe care nu'l iubeşte de loc şi a cărui viaţă anterioară privată nu-i inspiră nici o încredere şi nici o teamă. Pentru cei dela *Wilhelmstrasse* călătoria lui Eduard VII în 1903 la Paris e considerată ca o pură fantezie. Nemţii nu pricep că e începutul luptei, prima afirmare a politicei de echilibru faţă de politica heghemoniei. Psihologia Angliei le scapă cu desăvârşire [2]).

Insă „programul expanziunei pangermaniste, prin intenţiunile lui asupra porturilor austriace din marea Adriatică şi asupra micilor state (Belgia şi Olanda) [3]) dela marea Nordului, prin visurile de heghemonie mondială, susţinute azi, pe continentul european, de o armată irezistibilă, mâne pe continentele sud-american şi asiatic, de o puternică flotă, au trezit susceptibilităţile unei aristocraţii politice care pândeşte, de veacuri, pe toţi duşmanii posibili ai măririi engleze“ [4]).

Cu toate că la Berlin nu se acorda nici o atenţie lui Eduard VII totuşi „în capul lui şi în acel al lordului Lansdowne [5]) planul ce va fi dezvoltat riguros e şi alcătuit în întregime. Nu e vorba să se răspundă succeselor economice ale Germaniei nici chiar politicei ei navale. Ci pretenţiunilor mondiale, ci sforţărilor de dominaţiune ale cabinetului din Berlin trebue să li se opue o ripostă hotărâtoare“ [6]).

De altfel, după cum spunea un englez bine documentat asupra politicei patriei lui şi asupra intenţiunilor suveranului său [7]), este seculară acea tradiţională politică engleză care consistă în a lupta din răsputeri în potriva ori cărui stat care ai încerca să răstoarne în favoarea lui echilibrul european şi să domine lumea prin atotputernicia lui — fie că acel stat s'ar numi, precum altă dată, Spania sau, precum

---

1) Cf. André Tardieu. Le prince de Bülow, pg. 77.
2) Cf. Op. cit.
3) Nota red.
4) Cf. Jacques Bardoux. *Essai d'une psychologie de l'Angleterre contemporaine*, pag. 548.
5) Ministrul de externe al cabinetului conservator de pe atunci al Angliei
6) Cf. André Tardieu. Le prince de Bülow. p. 78.
7) Idem.

mai în urmă Franța lui Ludovic XIV și a lui Napoleon I, sau, azi, Germania Hohenzollernilor.

In scurta dar rodnica sa domnie de 9 ani Eduard VII a scos Anglia din „splendida izolare" in care se complăcuse până atunci.

La 8 Aprilie 1904 tratatul care șterge toate vechile neînțelegeri anglo-franceze este încheiat.

Ca amănunt, el coincide tocmai cu vizita președintelui Loubet la Roma. Eduard VII face o apropiere cu Italia. Relațiile dintre Anglia și Italia au fost totdeauna intime. Depretis, di Rudini, ducele de Sermonetta au pronunțat despre Anglia cuvinte amicale și sincere cari au rămas. Șase luni după acordul anglo-francez, tot ca amănunt al aceluiaș plan bine chibzuit, se încheie acordul franco-spaniol [1]).

Spania — prin legăturile casei ei domnitoare cu Austria, mai ales — era, am spus-o adineaori, unul din sateliții care a gravitat timp de 20 de ani în jurul Germaniei.

Acordul franco-spaniol cu privire la Maroc și căsătoria regelui Alfons XIII cu o princesă engleză atrag definitiv Spania în cercul politicei lui Eduard VII. De altfel se și încheie un acord anglo-spaniol cu privire la sferele respective de interese din Mediterana. Apoi vine acordul anglo-rus.

Și Wilhelm II pricepe că unchiul său a fost mai dibaci decât el.

Astfel s'a născut „Tripla Înțelegere" care dădu o cu totul altă consistență vechei „duble alianțe".

Anglia, Rusia și Franța alcătuiau a doua puternică constelațiune europeană menită să menție echilibrul.

Această constelație însă, datorită Angliei, avea încă pentru ea pe Japonia (cu care Anglia încheiase alianță încă din Martie 1902) pe Spania precum și simpatia vădită a Italiei.

Germania însă, înțelegând că s'a format o coaliție în contra ei continua mereu să se înarmeze.

Și cu toate întrevederile dintre Eduard VII și Wilhelm II în 1906 și în 1907 la Cronberg și la Wilhelmshöhe rămâne totuși în aer acea suspiciune și neîncredere reciprocă.

Intrecerea cu *dreadnought*-uri continuă mereu progesând și pacea aceia de care mereu se vorbește, care flutură mereu pe buzele tuturor diplomaților, care răsare în toate *toast*-urile regale a fost pacea aceia grea în care Europa se înăbușea tot mai mult; a fost pacea aceia cunoscută sub numele de *„pace armată"* preludiul celui mai crâncen război pe care l'a văzut vre-odată omenirea.

---

1) August 1904.

IV.

Dela 1908 la 1914 câte nu s'au întâmplat?

Prăbușirea reginului Hamidian în Turcia care atrage după el imediat anexiunea Bosniei și Hertzegovinei de către Austria; războiul italo-turc și anexiunea Tripolitanei de către Italia; războiul balcano-turc și înfrângerea Turciei amenințată să rămâie numai cu linia Enos-Midia ca hotar în Europa. Apoi războiul inter-balcanic, înfrângerea Bulgariei și noul echilibru al peninsulei stabilit prin pacea dela București. Nici un an nu se împlinește și iată că atentatul din Sarajevo provoacă războiul austro-sârb, războiul austro-sârb provoacă pe cel ruso-german, acesta pe cel franco-german, acesta pe cel germano-belgian și acesta din urmă pe cel anglo-german care mai aduce după el în acest vârtej nemai pomenit și pe cel japono-german.

Așa încât în contra Germaniei și Austriei rămase singure — Italia stând neutră — luptă Tripla Înțelegere împreună cu Belgia, Serbia, Muntenegru și Japonia sub ochii binevoitori și simpatici ai amicilor neutrali: Italia, România, Grecia, Bulgaria[1]), Spania, Statele Unite. Turcia, prinsă cu totul în mrejele Germaniei printr'un atac necugetat s'a aruncat — sau mai adevărat, *a fost aruncată* — în contra Rusiei și luptă alături de blocul german.

Acea mare conflagrație Europeană și pe care cei mai mulți, necunoscători în ale politicei, o socoteau drept o legendă frumoasă sau o sperietoare a devenit, mai repede de cât oricine se aștepta, o urâtă și crudă realitate.

V.

După cele spuse până aici am văzut cum imperialismul germanic și politica mondială condusă în persoană de Wilhelm II a trezit grija Imperiului Britanic care pricepând imediat că pericolul german îl amenință s'a pus în măsură de-a'l doborâ la vreme. Stavilirea imperialismului german a fost politica lui Eduard VII urmată strict până azi de conducătorii actuali ai Angliei.

Deci *Weltwirtschaft und weltpolitik* al germanilor pe deoparte și *World-wide-Interests*, al anglo-saxonilor pe de altă parte, iată cauzele fundamentale ale războiului de azi.

---

1) Deși Bulgaria oficială nu pare să aibă o atitudine sinceră și simpatică aliaților din causa tratatului din București, totuși nu-i admisibil ca Bulgarii—cu toată orbirea lor—să nu priceapă ca atât Austria cât și Turcia—cele două cadavre ale Europei, rămasă încă neîngropate—de care ei își leagă atitudinea, nu mai sunt de domeniul viitorului.

Politica lui Wilhelm II pentru atingerea idealului imperialist german şi politica lui Eduard VII pentru împiedecarea lui iată cauzele pregătitoare ale războiului de azi. Cu deosebire că politica lui Wilhelm II e agresivă pe când a lui Eduard VII e de pură apărare.

Se ştie că *scopul* politicei lui Eduard VII — utilitatis causa — era *izolarea şi încercuirea Germaniei.*

Se ştie că *grija* Kaizerului era *căutarea punctelor de sprijin:* Italia (în care nu se mai încredea însă) Austria şi Turcia.

Tripla Alianţă se aţiemiase mult de când Italia se scălda în apele franco-engleze şi toate vizitele estivale anuale ale lui Bülow sau Tschirsky sau Bethman-Holweg la Racconigi ori la Rapallo nu au putut-o readuce în apele germane.

Iată că Turcia lui Abdul Hamid — amicul lui Wilhelm II — se prăbuşeşte, dar mai iată că Bosnia-Herţegovina i-se ia Turciei, Tripoli i se ia, i se mai ia Creta, Tesalia, Macedonia, Albania... Ce mai rămâne? Nu un *regim* s'a prăbuşit în Turcia ci Turcia însăşi se prăbuşeşte.

Germania perde al doilea punct de sprijin. Ii rămâne singură Austria pe care se poate bizui la nevoe.

Dar, ceia ce e îngrijitor şi necăjeşte pe kaizer e că Austria singurul lui aliat, a fost totdeauna de o constituţie extrem de şubredă şi mediţii politici nu i-au dat niciodată zile multe. Devine un adevăr banal că: „omul în adevăr bolnav în Europa este azi imperiul Habsburgilor, moştenitor direct *„du malaise turc"* [1]). Şi mai ales după întâmplarea cu Turcia, Austria dă semne rele. Toată viaţa Austriei ţine de un fir de păr: *arhiducele moştenitor Frantz-Ferdinand*, om energic şi hotărât, o personalitate cum n'a avut Austria niciodată, omul în care toţi acei ce ţineau la ea îşi puneau toate speranţele.

Dar, un glonţ de browning curmă — pe neaşteptate — la Sarajevo acel fir de păr.

Wilhelm II gândeşte: *finis Austriae!* Şi vede că rămâne singur în reţeaua ale cărei capete le ţin în mână urmaşii lui Eduard VII.

Atunci, de sigur, Wilhelm II va fi înţeles că *momentul acela*, de mult trecut, de prin anii 900—903, când el putea bate din picior în Europa era mult mai prielnic decât acel pe care îl aştepta pe mai târziu.

Acum, momentul ce va trebui să fie hotărâtor pentru imperialismul german, nu mai depinde de *Kaizer* ci *Kaizerul* depinde de *moment.*

---

1) Cf *Dioclès.* „La Revue" 1-er avsil 1913.

Pregătit, nepregătit, vrând, nevrând Wilhelm II *trebue* pentru salvarea germanismului să facă războiul *azi*. Unde e Kant să vadă *imperativul categoric?*

Azi, tot mai sunt şanse: Italia, Austria aşa cum e, dar există încă, Turcia cât mai poate...

Mâne, nu va mai fi nici una.

Wilhelm II se decide. Se redactează nota către Serbia şi pe care ministrul german dorind cu orice preţ să provoace războiul insistă: *stärker, noch stärker!...*

Desigur o asemenea notă era o declaraţie de război, nu Serbiei, ci Rusiei, ci Franţei, ci Angliei...

Războiul european e gata. *Kaizerul* şi-a combinat întregul plan de bătae. Lupta va fi crâncenă căci e pe viaţă şi pe moarte. El încinge sabia... *und jetzt rasch!..*

Ceia-ce i s'a întâmplat pe urmă se ştie.

Atentatul din Sarajevo nu a fost aşa dar, decât cauza *accidentală* care a provocat marea conflagraţie azi în loc ca ea să fie provocată mâne sau altă dată. Sau cum am zice atentatul din Sarajevo a fost *cauza provocatoare*. Imperialismul german rămânând cauza *fundamentală*, a neliniştei continue, a păcei armate şi a exploziei finale.

Am văzut care sunt cauzele celei mai mari bătălii a timpului, vom vedea mai curând ori mai târziu care vor fi rezultatele şi care va fi înfăţişarea noei Europe.

După modul însă cum s'a desfăşurat şi se desfăşură marele război se poate întrevedea că Germanii vor rămâne învinşi, învinşi politiceşte şi economiceşte în cel mai bun caz pentru ei, dar tot învinşi.

După principiile în numele cărora s'au coalizat aliaţii — asigurarea locului fiecăruia sub soare — e de aşteptat că noua Europă în vederea unei lungi epoci de pace şi progres va fi întemeiată mai ales prin desfiinţarea Austriei şi a Turciei — pe baze naţionale şi de autonomie naţională.

IAŞI.—INSTITUTUL GRAFIC N. V. ŞTEFANIU & Comp.

IAȘI.—INSTITUTUL GRAFIC N. V. ȘTEFANIU & Comp.